

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

Carolus Mediolanum venit, & concilium Episcoporum celebrat. cap. 8.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10502

familiarēq; suam id afferre iussisse. cū edicta quędam ad penuriam arcendā promulgaret; de eo, quod ad clerum pertineret, nihil attigisse; Vicario totum sine controuersia permisisse. Cōmemorabat item, Franciscum Ferdinandum Aualum Marchionem Piscarię, qui Mediolani tunc commorabatur, ita pijs eiusmodi institutis assensisse; vt si quis ex familiaribus peccata confiteri, atq; Eucharistiam sumere in ea Paschatis celebritate recusaret; eum ē domo, & ex numero suorum exturbaret. Tām multa cum prestatet Ormanetus, parum tamen proficere sibi videbatur: eximio enim erat ecclesię benē constituendę desiderio, angebatur animi, quod dum in mandato sibi negotio progrediebatur, nouas semper incurrebat difficultates; nouosq; sibi excitabat aduersarios: vt illud ex Apostolo saepe proferre soleret, Verē neminem posse placere Deo, & hominibus: & illud, Nullam humane, prudenterq; agendirationē ijs posse satisfacere, qui corrigi nolunt. quę res faciebat, vt de suo discessu sæpius Carolū rogaret; quamquam illud in primis in eo spectabat, vt ad parochiam suam Veronensem posset reuerti. dicebat verō, vt magis Carolum moueret; neminē tandem vllam ecclesiam regere, vt oportet, atque ordinare posse; præter eum, cuius est illud proprium, non autem mandatū munus; Atque cum in his omnibus Ormanetus, Plamij, sociorumq; tum Clericorum sancti Pauli consilio, atque opera plurimum vteretur; ex Caroli tamen in primis non auctoritate solū, quę Pontificis benignitate latissimē patebat; sed etiam sapientia, lumine, atque ardore animi valde iuuari se in omni administratione sua bonus senex prædicabat: mirabaturq; illum grauissimis occupationibus assidue distentum, longissimas tamen sua ma-

gnę de Mediolanensis ecclesię rebus

literas scribere. Is verō piorum, doctorumq; virorum cōsiliū quoddam Romę sibi constituerat; in quo singillatim de Mediolanensibus negotijs cōsultaret. Sed Gabrielem Paleotum in primis, tunc ex Senatoribus, quos Rotę dicunt Auditores, postea verō Cardinalē ab ipso Pio creatum, adhibebat; quem virum ob doctrinā, pietatem, & ecclesiasticę administrationis insignem vsum, plurimi semper facit.

Carolus autē suum vrgere discessum non desistebat, ac de Episcoporum prouincię Mediolanensis Concilio, per antiquiorem Episcopū saltem, si per se non posset, celebrando, omnino constitutum habebat; in quo sacris antiquis legibus nuper eo de genere Tridenti renouatis pareret; prouincię statum perfectius cognosceret: & de emendatione, constitutioneque rerum omnium; quę opus erant; quęque iam magnam partem in animo habebat, auctoritate concilij plenē decerneret. At post moras, impedimenta q; varia, obtinuit à Pōtifice tandem, quod diu cupiebat. Id vt honorificentius ei, atque facilius eueniret; non solū Pontifex Legati dignitatem in Bononiensi ditione, prouincia Romandiolę, ac Exarchatu Rauennę contulit; quā antea quoque tenuerat; sed in tota quoque Italia Legatum à latere suo dimisit. Hic minimē alienum existimo, reliquos item Caroli honores, munera, facultatesq; recensere; quibus, cum haberet, insignis fuit, & cum dimisisset, insignior. Cardinalis igitur, Legatus, idemq; Archiepiscopus noster; ecclesias non minus duodecim in varijs regionibus Abbatis, Cōmendatarijue nomine tenebat; & ecclesię S. Marię maioris Urbis erat Archipresbyter. Amplas pensiones varijs in prouincijs, aliasque sacras facultates obtinebat. Caluentianum sacerdotium addixerat iam fabricę collegij Tici-

Carolus Mediolanū venit, & concilium Episcoporum celebrat. Cap. VIII.

nensis,

nensis, quam ante annum opere mag-
 nifico ceperat. Supremo paulo post
 sacra pœnitentiæ muneri à Pontifi-
 ce præesse iussus est, summa omnium
 approbatione: qui tali Præfecto, sa-
 cro sancti Magistratus optimam ad-
 ministracionem maximo per vniuer-
 sam Ecclesiam pietatis fructu, resti-
 tuendam, sperabant. neque eos fefel-
 lit opinio; omnes enim eius partes,
 multo tempore, licet absens, opera-
 eorum qui Romæ res eius gerebant,
 & Pontificia in primis auctoritate,
 religiose conformauit. Delatum est
 etiam à Pontifice quandoq; Camera-
 rij Apostolici munus: quod ille, ami-
 cis nonnullis tacite indignatibus, pia
 de causa recusauit. Aronæ Comes
 cum esset, Vritanæ quoq; vrbis, ditio-
 nisq; à Philippo Rege, Princeps e-
 rat, dum viueret, constitutus: vnde au-
 reorum circiter decem millia annua
 exigebat. Romaniani Marchionatum
 Federico Ferrerio cognato ante do-
 nauerat. Instructas triremes, quæ in
 eum à Federici fratris morte peruene-
 rant, quæq; stipendia in classe Phi-
 lippi Regis, ad viginti millia aureo-
 rum merebantur, tamquam a suis stu-
 dijs valde alienas iam vendiderat. Lu-
 sitaniæ Regnum, & Helueticæ gentis
 septem pagi catholici in eius erant
 clientela; quibus non multo post Ger-
 mania inferior addita est. Vniuersus
 ordo Franciscanorum, Carmelitarum,
 Humiliatorum, & item canonicorum
 regularium sanctæ Crucis Conym-
 bricensis; præterea sacri milites, tum
 Hierosolymitani, tum Iesu Christi Lu-
 sitaniæ, eius tutelæ fuerunt commen-
 dati. Annuorum reddituum summa,
 quæ per id tempus fuerit, non satis
 definite potest affirmari. & emolumen-
 torum tamen omnium habita ratio-
 ne, ad nonaginta millia aureorum num-
 mum videtur quandoque peruenisse.
 Vt modestum animi sensum, eius lite-
 ræ, tunc ad Ormanetum scriptæ ostē-
 debant; quibus de vitæ suæ ratione in

itinere, Mediolaniqu; tenenda singil-
 latim monebat; & præscribebat. Cu-
 pere se comitatu modico, cultuq; mo-
 desto Mediolani esse; vbi, vt Episco-
 pus, exemplo ceteris esse deberet, ad
 inania humanæ vitæ studia fugienda.
 Sibi daretur permanere, progressu-
 rum se multo magis in vilitate vitæ
 cultu extenuando: Sed Romæ redeun-
 dum cum esset; mediam quandam viam
 sibi tenendam: & eius tamen vitæ, ac
 disciplinæ specimen esse dandum, quæ
 sibi iam constanter proposuerat. non
 posse familiares suos, tunc quidem,
 cum minorem comitatum cuperet,
 tamen non secum ducere varijs de-
 causis amplius ceterum, velle, sibi duo
 tantum, aut ad summum tria loca pâ-
 nis ornati minime pretiosis; non ar-
 genteis vasis in mensa, sed fictilibus
 vti: & ciborum rationem ad frugali-
 tatis, temperantiæq; normam mode-
 rari. Episcopos omnes sibi statuisse
 hospitio suscipiendos; tum quia com-
 modius id esset ad synodi negotia
 tractanda; tum quia hospitalitatis of-
 ficiu sibi, vtpote Episcopo, maxime
 conuenire intelligebat; præsertim er-
 ga fratres suos: quos quemadmodum
 nullo ambitioso apparatu excipere
 volebat, ita cupiebat omnibus frater-
 næ charitatis officijs amplecti. Ad om-
 nia se admirabili diligentia parauit,
 quæ opus erant; ad vrbis ingressum;
 Episcoporum conuocationem; vitæ
 rationem; hospitum commoditatem;
 concilij actiones. Constitutionum sy-
 nodalium materiam maxima ex par-
 te, tum ipse Romæ iisdem cõsiliarijs
 adiuuantibus parauerat; tum Medio-
 lani per Ormanetum ex præsentibus re-
 rum statu colligi iusserat. Plures Theo-
 logos ex varijs religiosis ordinibus;
 tum alios iuris pontificij peritissimos,
 ad se accersuit; in ijs Scipionem Lan-
 cilotum, nunc Cardinalem; Ioannem
 Baptistam Castellium, Michaelē Tho-
 masium, postea Episcopos; qui in Cõ-
 cilij Tridentini actionibus cogniti;
 probati

probatī erant: quōrum omnium præstanti doctrina, quæ in Concilij decretis conficiendis oporteret, explanarentur. adduxit etiam familiares suos, viros eruditione, ac eloquentia præstantes; Siluiū Antonianum, valde sibi charum, cuius virtute, ac doctrina nunc vtitur in grauissimis rebus Apostolica Sedes: Ioannem Baptistā Amalthæum, Iulium Pogianum. Roma igitur profectus; Bononiæ multæ de munitionibus, de finibus, de publicis iudicijs, ad eius vr̄bis, & ditionis vtilitatem auctoritate Legati triduo constituit: ad Nonantulanam ecclesiam venit; & quasi synodum clericorum habuit; vt si quid opus esset, pro suo Abbatis munere, constitueret, & corrigeretur. Toto itinere, summo licet honore Principum, & priuatorū officijs exceptus; Præfules, & ecclesias suo intentus muneri circumspiciens, quid absentia pastorum incommodi, quid præsentia fructus afferret, obseruabat: in quo & disceret ipse, & si quid ijs opus esset, Pontifici referret. Singulari demum, & pene incredibilem amoris, & obseruantia significatione, cuius, & Pastor exceptus est à Mediolanensibus suis, præcipua namq; læticia quædam, atq; hilaritas eius aduentus, ingressusq; tempore, in omnium vultu, atque ore versari videbatur. ac memini me tū adolescentulum audisse, qui eo ciuitatē ingrediente prædicarent, alterū Mediolanensibus Ambrosium aduenisse. Urbem ingressus est die dominico. 1 x. Cal. Octob. anni à sal. M. D. LXV. cum xxvi. ætatis annū ageret. Triumphales portas, symbola, elogiaz; honorificentissima; ac viarum ornatus, non est opus explicare: è Basilica Regum, quæ nunc Eustorgiana est, de more mitra, & ceteris Pontificalibus indumentis ornatus, p̄diit. albo equo, stragulis coloris eiusdem sericis adhibitis, infidebat. Cōfaloneriæ familiæ; cuius illud est ius, & institutum; nobi

Pars III.

les viri, rubeo, & splēdido vestitu pedites eum cingebāt: sericum vmbra-culum itidem album, sublime super eum ferebant. clericis, & monachis ordine præeuntibus, ad maiorem ecclesiam sacra solēni pompa processit. Dux, cum Senatu, & alijs Magistratibus, & omni fere nobilitate comitatus est: vniuersa ciuitas concurrat: reliqua acta, atq; adhibita pro ritu consueto. Proxima die dominica, celeberrima sacrosanctæ Missæ solemnia cū, vt par erat, maxima omnium ordinū frequentia, in maiori templo perageret; ad altare sedens concionem habuit, nouo plane eius temporis exemplo, de rebus salutaribus ad populū. Interim quæ synodi causa oportebat, inter assiduas ciuium salutationes magno labore curauit. quarum rerum causa iam tum cœpit, neque somno, neque ceteris vitæ commoditatibus parcere. Varia munera tum Episcopis, tum alijs assignauit, ad ea quæ opus erant primo definienda, mox in synodo constituenda; quæ hoc loco enumeranda non videntur. Patuit multo latius olim ius Archiepiscopi Mediolanensis; eiusq; provincia multo fines habuit ampliores quidquid enim cisalpina Gallia, Liguriaque continebatur, ad Mediolanensem metropolim creditur fere pertinuisse; immo nonnullæ quoq; aliæ ciuitates. nam S. Barnabas, cum ad has partes diuini Euangelij præceptis ad salutem informandas venisset; vt multis argumentis, testimonijsque testatum est, quæ alias latius explicari poterunt; Mediolani vt in primaria totius regionis vr̄be præcipue cōfedit; & ex ea ceteras ecclesias, per se, perq; discipulos suos, vt mos fuit Apostolorum, instituit: quæ postea semper Mediolanensem, vt matrem agnouerunt; quamdiu, qui id poterant, aliud non decreuerunt. Ad synodum autem à Carolo celebratam venerunt hi Antistites, Bernardinus Scotus tituli S.

Bb Mat-

Matthæi presbyter Cardinalis Tranen-
 sis, Episcopus Placentinus: Vido
 Ferrerius Cardinalis, & Episcopus
 Vercellensis: Hieronymus Vida Al-
 bensis: Mauricius Petra Viglebanen-
 sis: Cæsar Gambarà Dertonensis: Sci-
 pio Estensis Catalensis: Petrus Colla-
 tiarius Aquefensis: Dominicus Bolanus
 Brixienfis: Nicolaus Sfondratus Cre-
 monensis, ad Apostolicam sedem pos-
 itea ob eximiam pietatem elatus: Hie-
 ronymus Gallaratus Alexandrinus:
 Federicus Cornelius Bergomensis.
 Excusatos vero se varijs de causis ha-
 beri petierunt, Ioannes Antoninus
 Capisuccus, tituli sanctæ Crucis pres-
 byter Cardinalis, Episcopus Lauden-
 sis: Ioannes Antonius Serbellonius ti-
 tuli sancti Georgij presbyter Cardi-
 nalis, Episcopus Nouariensis; Gaspar
 Caprius Altensis: Ioannes Ambro-
 sius Fliscus Sauonensis. Intimiliensis
 ecclesia tunc Episcopo vacabat. Pla-
 centinus Episcopus adhuc sub Me-
 diolanensi Archiepiscopo esse affir-
 mabatur; ille autem negabat. salutis
 tandem vtriq; parti iuribus suis, Pla-
 centinus tantum ex Tridentino de-
 creto, metropolim Mediolanensem
 consilij prouincialis causa sibi ele-
 git. In eadem causa esse dicebatur ec-
 clesia Ticinensis; sed nihil est confe-
 ctum. Alij quidam longinquiore ite-
 dem sunt vocati, de quibus nihil actum
 est. Prima sessione consilij Patres ab
 ædibus Archiepiscopalibus, Senatus
 ad maiorem Basilicam comitatus est:
 Missæ Gubernator interfuit. mox Pal-
 mius de ecclesia ordinanda grauitè
 concionatus est: Carolus latinam or-
 rationem habuit de conciliorum
 prouincialium instituto, & necessi-
 tate. alia sunt acta, quibus alter quo-
 que dies consumptus est. inter ea
 fuit lectio omnium canonum, & de-
 cretorum Concilij Tridentini, publi-
 caque eorum receptio; tum fidei pro-
 fessio, quam vnusquisque obiit singil-
 latim. alijs sessionibus Ambrosiano ri-

tu Missæ ab Episcopis celebratæ sunt
 & decreta synodi suo quæque loco
 promulgata. Postrema, vero Cardi-
 nales alij duo, Bobba; & Castillionus
 honoris gratia affuerunt: & Carolus
 fratres Episcopos ad ea perficienda,
 quæ constituta fuerant, & ad Episco-
 pi munera sancte obeunda latina ora-
 tione cohortatus est. Habuit actio e-
 iusmodi fructum pietatis maximum.
 elucebat in amplissima dignitate, Præ-
 sulum, & Caroli in primis pietas,
 modestia, vitæq; sanctitas. ac non so-
 lum tantæ hospitalitatis officio; sed
 amplis eleemosynis in clericos. aliof-
 que egenos; in Ecclesias sacraque col-
 legia conferendis, præclara piæ libe-
 ralitatis edebat exempla. de rebus ad
 salutem pertinentibus sacri oratores
 quotidianas ad populum conciones
 habebant: qui multitudine post ho-
 minum memoriam maxima conflue-
 bat. proferebantur decreta ad cleri,
 populique mores componendos ap-
 tissima, atque illustria. reque ipsa à vi-
 tijs, & corruptelis, sacri, profanique
 homines. alij exemplo, atque honestate
 commoti, pars metu poenæ sese
 abducere diligentius studebant. ob-
 seruabant pij omnes, etiam ex lon-
 ginq; prouincijs, ac mirabantur in
 Carolo, tamquam in omnium oculis
 collocato, animi religiosum ardorè;
 qui tali ætate, tali apud summum
 Pont. & sanguinis, & amoris loco; ni-
 hil tamen videretur aliud, quam com-
 missi gregis custodiam, & perfectæ
 vitæ sacerdotalis officia curare. cum
 præsertim noua tunc satis esset ea di-
 sciplinæ ratio, quam sibi, ceterisque
 Carolus decretis instituebat, ac exem-
 plis. Sed tantarum quoque rerum re-
 stituendarum vt se darent initia, plu-
 rimi expectabant. amici Carolo mul-
 ti etiam ex ijs, qui in summis gradi-
 bus sedebant, solliciti erant vehemen-
 ter; ne, quæ tali tempore singularis
 ecclesiæ putabatur ordinatio, ac e-
 mendatio morum; vsu ipso non sine
 dede-

de decore careret: propterea quod corruptis consuetudine animis, plerisque difficilis admodum videbatur: & ex voluntate, virtuteque sua quisque, vel ipsam rerum naturam ferè solet meriti. Carolus vero diuino auxilio fretus, spe maxima erat; maximoque animo omnia aggrediebatur, obibat, exquebatur, neque spes eum fefellit: ea namque fuit, Deo ita providente, omnium ad quos pertinebat in ea actione voluntas, & consensus; vt omnia prorsus feliciter euenirent. Gubernatori vero ipsi Carolus in primis mirificum pietatis testimoniū tribuebat. qui licet religiosi animi laude, quem sua sponte rebus omnibus egregie præstabat, non sit fraudandus: plurimum tamen effecisse, dubium non est, Philippi Regis voluntatem; qui magnam voluptatem, fructumque; ex ijs Caroli consilijs, actionibusque se capere cum affirmaret; præfectis etiam sui iusserat, vt ei omni officio, studioque præsto essent. His igitur de causis, qui actionis illius initia primo verebantur, exitum postea videntes, incitabantur ad imitationem. Pontifex ipse singula, quæ agebantur audiens, maximè laudabatur; etenim videbatur eo tempore Caroli studijs eiusmodi magis, quam antea fauere: ac Sirleti Cardinalis consuetudine pene assidua delectabatur. Atque inter alia de concione intra Missam habita cum accepisset; palam dixit, sibi quoque, & Cardinalibus idem esse faciendum. cui quidem quam grata illa omnia fuerint, eius hæc literæ ad Carolum scriptæ testantur.

Pij Quarti
litteræ ad
Carolus.

Iucundissima nobis fuerunt litteræ tuæ omnes; sed postremæ inter ceteras, quas ad nos xviii. huius mensis die dedisti, tum de omni synodi istius sælicis progressu, tum præcipue de Tridentini Concilij decretis publicè receptis; de isto-

rum populorum preparatione ad ea omnia accipienda, quæ in synodo constituentur: & de prompta item Gubernatoris, & aliorum Serenissimi Regis Catholici ministrorum voluntate; qui ad rerum decretarum usum, studium, atque operam suam omnem pollicentur. Quæ in re diuinum auxilium perspicue agnoscetes; quod ardenti, optimoque desiderio tuo, ad omnium rerum prosperitatem præsto est; te collaudamus; hortamurque, vt læto animo pergas optima constitulare, & quæcunque possis laudabilia exempla edere. postea opportunè Tridentum versus honoris causa obuiam Principibus feminis procedas; aliisque præstes, quæ nos velle nosti. omnia autem te pro tua prudentia, & bonitate facturum non dubitamus. Dominus noster te seruet. Romæ v. Cal. Nouembris M. D. Lxv.

His rebus celeriter gestis; Carolo quam primum Romam erat redeundum, ita iubente Pontifice in primis: sed postulantis etiam rebus ipsis, negotijsque ad vniuersam Ecclesiam pertinentibus: in quibus illud præcipuum erat, & grauissimum, vt in Tridentini concilij decreta conseruanda, contra frequentes, ardentisque multorum postulationes incumbere. Illud tamen est interpositum moræ; quod Cosmi Florentinæ, Senarumque Ducis, & gentilis sui rogatu, Pontifex, eum proficisci Tridentum iussit, ad Ioannam Maximiani Imperatoris sororem excipiendam, quæ Francisco Cosmi filio; & cum ea sororem Barbaram, quæ Alphonso Ferrariæ Duci, desponsa erat. Dum autem Italiæ Cæsaris sorores appropinquarent, paucos alios dies amplius nactus, nouos Carolus exceptit labo-

Romæ proficiscitur.
Pontifex mortuo, creatur Pius Quintus.
CAP. IX.